

1.7. Esminės 2022 metų administracinių nusižengimų bylų teisenos naujovės

Mykolo Romerio universiteto
Teisės mokyklos
Viešosios teisės institutas
Prof. dr. Andrejus Novikovas
E. paštas: andrejus@mruni.eu

DOI: 10.13165/LT-22-01-07

Santrauka. 2022 metais įsigaliojo Administracinių nusižengimų kodekso straipsnių pakeitimai ir papildymai, įtvirtinti atskiruose įstatymuose. Straipsnyje nagrinėjamos administracinių nusižengimų bylų teisenos naujovės. Taip pat analizuojamos ir subjektų, tiriančių ar nagrinėjančių administracinių nusižengimų bylas, pareigos nustatinėti žalą fiziniams ir juridiniams asmenims padarytą nusižengimo metu, o konstatavus, kad žala asmenims buvo padaryta, pripažinti juos nukentėjusiais. Be to, straipsnyje atskleidžiamos procesinių dokumentų siuntimo, įteikimo naujovės administracinių nusižengimų bylų teisenoje ir priežastys, lėmusios tokių naujovių įtvirtinimą Administracinių nusižengimų kodekse. Svarstomi ir administracinių nusižengimo bylų nagrinėjimo atidėjimo pagrindai, jie lyginami su bylų nagrinėjimo atidėjimo, stabdymo pagrindais, įtvirtintais kitose teisenose. Galiausiai atskleidžiami bylinėjimosi išlaidų administracinių nusižengimų bylų teisenoje priteisimo ypatumai.

Reikšminiai žodžiai: pripažinimas nukentėjusiuoju, procesinių dokumentų įteikimas, siuntimas, bylų nagrinėjimo atidėjimas, bylinėjimosi išlaidos.

Įvadas

2022 metais Administracinių nusižengimų kodekse (toliau – ANK) įsigaliojo daug administracinių nusižengimų teisenos teisinio reguliavimo pakeitimų, papildymų ir naujovių (toliau – naujovės), kurios buvo įtvirtintos atskiruose įstatymuose¹. Santykinai visas teisinio reguliavimo naujoves galima būtų grupuoti į dvi dalis: *pirma*, administracinių nusižengimų teisenos naujovės, būdingos visai administracinių nusižengimų teisei ir įtvirtintos atskirose teisenos stadijose; *antra*, nusižengimų, padarytų atskirose valdymo srityse, kvalifikavimo naujovės. Prie pirmos grupės administracinių nusižengimų teisenos naujovių galima būtų priskirti: subjektų, tiriančių ar nagrinėjančių administracinių nusižengimų bylas, pareigą į bylą įtraukti fizinius ir juridinius asmenis, kuriems nusižengimo metu buvo padaryta turtinė, neturtinė ar kita žala; procesinių dokumentų siuntimą, įteikimą; administracinių nusižengimų bylos nagrinėjimo atidėjimą; bylinėjimosi išlaidų atlyginimą ir kitas naujoves. Kaip antros grupės teisinio reguliavimo naujoves, su-

¹ Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 12, 33, 223, 321, 325, 327, 401, 413-1, 558, 560, 569, 578, 579, 589, 608, 609, 610, 611, 617, 618, 620, 621, 644, 664, 665 straipsnių, XXXIX skyriaus pavadinimo ir priedo pakeitimo ir 323 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymas, TAR, 2021-12-28, Nr. 2021-27362; Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 573, 574, 577, 579, 585, 609, 616, 620, 622, 624, 637, 646 ir 647 straipsnių pakeitimo įstatymas, TAR, 2021-06-29, Nr. 2021-14576; Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 627 straipsnio pakeitimo ir Kodekso papildymo 630-1 straipsniu įstatymas, TAR, 2022-04-26, Nr. 2022-08413; Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 666 straipsnio pakeitimo įstatymas, TAR, 2022-04-20, Nr. 2022-08023 ir kt.

sijusias su atnaujintu nusižengimų kvalifikavimu, galima būtų išskirti naujoves, įtvirtintas ANK skyriuose dėl rinkimų, kelių eismo saugumo, energetikos, krašto apsaugos ir kitų valdymo sričių pažeidimų. Dėl pakeitimų gausos ir straipsniui keliamų apimties reikalavimų daugiau dėmesio skiriamas pirmos grupės teisinio reguliavimo naujovėms, t. y. siekiama atskleisti administracinių nusižengimų teisenos naujovių esmę ir jas įvertinti. Atsižvelgiant į tai formuojamas straipsnio tikslas – atskleisti administracinių nusižengimų teisenos naujovių turinį, iširti priežastis, lėmusias šių naujovių įtraukimą į ANK, ir jas įvertinti. Tikslui pasiekti formuojami keli uždaviniai: atskleisti teisinio reguliavimo naujoves, susijusias su pareiga nustatyti žalos padarymo faktą bei fizinio ir juridinio asmenų pripažinimu nukentėjusiais; iširti procesinių dokumentų įteikimo, siuntimo naujoves; iširti administracinių bylų atidėjimo pagrindus ir problemas; atskleisti bylinėjimo išlaidų administracinių nusižengimų teisenoje atlyginimo ypatumus. Rengiant straipsnį buvo taikomi: dokumentų analizės metodas, kurio pagrindu buvo vertinamas atskirų teisės aktų, normų turinys; lyginamasis metodas, pasitelktas siekiant palyginti bylų atidėjimo, stabdymo pagrindus atskirose teisenose; apibendrinimo metodas – formuoti apibendrinimams ir išvadoms.

1.7.1. Padarytos žalos nustatymas ir fizinių bei juridinių asmenų pripažinimas nukentėjusiais administracinių nusižengimų bylų teisenoje

ANK 578 str. 1 d. yra įtvirtinta, kad nukentėjusiuoju administracinių nusižengimų byloje laikytinas fizinis asmuo, kuriam administraciniu nusižengimu padaryta fizinė, turtinė ar neturtinė žala, arba juridinis asmuo, kuriam administraciniu nusižengimu padaryta turtinė ar neturtinė žala. Iki 2022 m. sausio 1 d. Administracinių nusižengimų kodekse nebuvo įtvirtinta nuostata, įpareigojanti subjektus, tiriančius ar nagrinėjančius administracinių nusižengimų bylas, imperatyviai nustatyti, ar nusižengimo metu buvo padaryta žala fiziniams ir juridiniams asmenims, o nustačius, kad žala asmenims buvo padaryta, pripažinti juos nukentėjusiais. Teisės aktuose nebuvo aiškiai įvardinama, kas privalo (turi teisę) imtis iniciatyvos pripažinti asmenį nukentėjusiuoju, dėl ko praktikoje kildavo ginčų dėl nukentėjusiųjų teisių įgyvendinimo, dėl pareigos pripažinti asmenį nukentėjusiuoju ir pan. Antai, dar 2017 m. Vilniaus apygardos teismas administracinių nusižengimų byloje Nr. AN2-180-654/2017 konstatuodamas, kad pareiga pripažinti nukentėjusiais tenka pareigūnams, nurodė, kad „pildydami administracinio nusižengimo protokolą pareigūnai turi įrašyti nukentėjusiųjų asmenų duomenis į protokolą ir taip pripažinti asmenis nukentėjusiais. Įstatymas nenumato, kad nukentėjęs asmuo turi imtis iniciatyvos norėdamas būti pripažintas nukentėjusiuoju, ši pareiga tenka administracinio nusižengimo protokolą surašantiems pareigūnams, ne teismo tvarka nagrinėjančiai institucijai ar teismui“². Nuo 2022 m. sausio 1 d. ši diskusija netenka prasmės, nes pagal naujausią teisinį reguliavimą³ tiek tyrimą atliekantys, tiek bylą nagrinėjantys pareigūnai, teismas imperatyviai privalo nustatyti, ar nusižengimo metu fiziniam asmeniui nebuvo padaryta fizinė, turtinė ar neturtinė žala, o juridiniams asmenims – turtinė ar neturtinė žala. Nustačius faktą, kad žala buvo padaryta, pareigūnai (teismas) privalo asmenį pripažinti nukentėjusiuoju. Atitinkamai, fizinis ar juridinis asmuo įgauna teisę skųsti viešojo administravimo, teismo sprendimus, susijusius su žalos (ne)nustatymu, (ne)pripažinimu nukentėjusiuoju. Minėtos pareigos ir teisės yra įtvirtintos atskiruose ANK straipsniuose bei administracinių nusižengimų teisenos stadijose (Lentelė 1).

2 Vilniaus apygardos teismo 2017 m. lapkričio 13 d. nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. An2-180-654/2017.

3 Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 12, 33, 223, 321, 325, 327, 401, 413-1, 558, 560, 569, 578, 579, 589, 608, 609, 610, 611, 617, 618, 620, 621, 644, 664, 665 straipsnių, XXXIX skyriaus pavadinimo ir priedo pakeitimo ir 323 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymas. TAR, 2021-12-28, Nr. 2021-27362.

Lentelė 1. Žalos nustatymas ir pripažinimas nukentėjusiuoju atskirose administracinių nusižengimų teisenos stadijose

Teisenos stadijos	Administracinių nusižengimų kodekso straipsnių pakeitimai
Tyrimo stadija	Prieš rašydamas administracinio nusižengimo protokolą pareigūnas patikrina, ar fizinis asmuo, kuriam administraciniu nusižengimu padaryta fizinė, turtinė ar neturtinė žala, arba juridinis asmuo, kuriam administraciniu nusižengimu padaryta turtinė ar neturtinė žala, yra pripažintas nukentėjusiuoju. Nustatęs, kad šis asmuo nukentėjusiuoju nepripažintas, pareigūnas jį pripažįsta nukentėjusiuoju ir šį sprendimą įrašo į administracinio nusižengimo protokolą (608 str. 1 d.).
	Prieš priimant nutarimą nutraukti administracinio nusižengimo teiseną turi būti įvertinta, ar yra fizinis asmuo, nurodęs, kad jam padaryta fizinė, turtinė ar neturtinė žala, arba juridinis asmuo, nurodęs, kad jam padaryta turtinė ar neturtinė žala. Sprendimas pripažinti arba atsisakyti pripažinti šioje dalyje nurodytą asmenį nukentėjusiuoju įrašomas į nutarimą (608 str. 7 d.).
	Administracinio nusižengimo protokole nurodomas sprendimas pripažinti fizinį ar juridinį asmenį nukentėjusiuoju; (kai nukentėjusysis – fizinis asmuo), pavadinimai ir atstovų duomenys (kai nukentėjusysis – juridinis asmuo), jų elektroninio pašto adresai, telefono numeriai; liudytojų, jeigu jų yra, vardai, pavardės, adresai (609 str. 1 d.).
	Administracinį nusižengimą tiriančio pareigūno atsisakymas pripažinti asmenį, kuris pranešė apie administracinio nusižengimo požymių turinčios veikos padarymą ir nurodė, kad šia veika jam padaryta fizinė, turtinė ar neturtinė žala, nukentėjusiuoju įrašomas ne į teismo tvarka priimtą nutarimą administracinio nusižengimo byloje ir gali būti skundžiamas teismui šio kodekso nustatyta tvarka (ANK 578 str. 1 d.).
Nagrinėjimo stadija	Pareigūnas, nagrinėdamas administracinio nusižengimo bylą ne teismo tvarka, privalo nustatyti, ar administraciniu nusižengimu buvo padaryta fizinė, turtinė ar neturtinė žala, ar fizinis asmuo, kuriam administraciniu nusižengimu padaryta fizinė, turtinė ar neturtinė žala, arba juridinis asmuo, kuriam administraciniu nusižengimu padaryta turtinė ar neturtinė žala, pripažintas nukentėjusiuoju (617 str. 1 d.).
	Pareigūnas, nustatęs, kad fizinis asmuo, kuriam administraciniu nusižengimu padaryta fizinė, turtinė ar neturtinė žala, arba juridinis asmuo, kuriam administraciniu nusižengimu padaryta turtinė ar neturtinė žala, nepripažintas nukentėjusiuoju, privalo atidėti administracinio nusižengimo bylos nagrinėjimą, šį fizinį ar juridinį asmenį pripažinti nukentėjusiuoju, šio kodekso nustatyta tvarka įteikti administracinio nusižengimo protokolą, jam ir kitiems administracinio nusižengimo teisenoje dalyvaujantiems asmenims pranešti apie nustatytą naują bylos nagrinėjimo datą, laiką ir vietą (617 str. 2 d.).
	Pareigūnas, išnagrinėjęs administracinio nusižengimo bylą, priima nutarimą, kuriame turi būti sprendimas pripažinti ar atsisakyti pripažinti fizinį ar juridinį asmenį nukentėjusiuoju, jų vardai ir pavardės (kai nukentėjusysis – fizinis asmuo), pavadinimai ir atstovų duomenys (kai nukentėjusysis – juridinis asmuo), jų adresai, elektroninio pašto adresai, telefono numeriai (618 str. 2 d.).
	Nutarimo nutraukti administracinio nusižengimo teiseną dėl to, kad padaryta veika neturi administracinio nusižengimo požymių, kopija (nuorašas) išsiunčiama ir asmeniui, kuris pranešė apie administracinio nusižengimo požymių turinčios veikos padarymą, jeigu jis yra nurodęs, kad šia veika jam padaryta fizinė, turtinė ar neturtinė žala (620 str. 1 d.).

Apelacijos stadija	Institucijos nutarimą nutraukti administracinio nusižengimo teiseną dėl to, kad padaryta veika neturi administracinio nusižengimo požymių, apylinkės teismui gali apskūsti asmuo, kuris pranešė apie administracinio nusižengimo požymių turinčios veikos padarymą, jeigu jis yra nurodęs, kad šia veika jam padaryta fizinė, turtinė ar neturtinė žala (621 str.).
	Apylinkių teismų priimtus nutarimus apeliacine tvarka apygardos teismui gali apskūsti asmuo, pranešęs apie administracinio nusižengimo požymių turinčios veikos padarymą, jeigu jis yra nurodęs, kad šia veika jam padaryta fizinė, turtinė ar neturtinė žala ir administracinio nusižengimo teiseną buvo nutraukta dėl to, kad padaryta veika neturi administracinio nusižengimo požymių (644 str.).

Sudaryta: autoriaus.

Atsižvelgiant į įtvirtintą naują reguliavimą dėl subjektų pareigos nustatinėti žalą ir fizinį (juridinį) asmenį pripažinti nukentėjusiu, asmenys, kuriuos pareigūnai atsisako pripažinti nukentėjusiais, įgauna tas pačias teises ir pareigas kaip ir nukentėjusysis. Atitinkamai, toks asmuo, kuris pranešė apie administracinio nusižengimo požymių turinčios veikos padarymą ir nurodė, kad šia veika jam padaryta fizinė, turtinė ar neturtinė žala, ir kuri administracinį nusižengimą tiriantis pareigūnas atsisakė pripažinti nukentėjusiuoju toje administracinio nusižengimo byloje, turi 579 str. 1 ir 2 dalyse nurodytas teises ir pareigas (ANK 579 str. 4 d.).

1.7.2. Procesinių dokumentų siuntimo, įteikimo naujovės administracinių nusižengimų bylų teisenoje

Dar 2017 metais Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2017 m. kovo 13 d. nutarimu Nr. 167 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo plano patvirtinimo“⁴ patvirtino Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo planą. Įgyvendinant minėto plano 3.1.4 darbo 8 veiksmą „Viešojo sektoriaus efektyvumo didinimas, modernizuojant ir skaitmeninant procesus: visų valstybinių institucijų naudojimasis elektroninių dokumentų sistema, užtikrinant, kad visi viešojo sektoriaus dokumentai būtų siunčiami e. pristatymo sistema“ buvo parengti ANK 573, 574, 577, 579, 585, 609, 616, 620, 622, 624, 637, 646 ir 647 straipsnių pakeitimo įstatymo projektai (toliau kartu – Įstatymo projektas)⁵. Minėto Įstatymo projekto tikslas buvo įteisinti vieną elektroninį langelį valstybės mastu ir padidinti viešojo sektoriaus efektyvumą modernizuojant ir skaitmeninant procesus. Įstatymo projekto uždaviniai buvo⁶:

- a) įteisinti asmenų Nacionalinės elektroninių siuntų pristatymo naudojant pašto tinklą informacinės sistemos (toliau – e. pristatymo sistema)⁷ elektroninio pristatymo dėžutes;
- b) sukurti teises prielaidas, kad visas viešojo administravimo subjektų susirašinėjimas su asmenimis pirmiausia būtų vykdomas elektroninių ryšių priemonėmis;
- c) efektyvinti viešojo sektoriaus subjektų veiklą, taupyti valstybės biudžeto lėšas.

Atsižvelgiant į Įstatymo projekte keliamus tikslus, nuo 2022 m. sausio 1 d. įsigaliojo

4 Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2017 m. kovo 13 d. nutarimas Nr. 167 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo plano patvirtinimo“, TAR, 2017-03-13, Nr. 2017-04172.

5 Aiškinamasis raštas dėl įstatymų projektų Reg. Nr. XIIIIP-4059- XIIIIP-4077.

6 *Ibid.*

7 „Viešojo administravimo subjektai turi, o asmenys gali rengiamus oficialius elektroninius dokumentus vieni kitiems siųsti ir gauti per Nacionalinę elektroninių siuntų pristatymo naudojant pašto tinklą informacinę sistemą (toliau – E. pristatymo sistema), <...>. E. pristatymo sistemos elektroninė siunta turi tokią pačią teisinę ir įrodomąją galią kaip ir registruotoji pašto siunta.“ Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymas, *Valstybės žinios*, 1999, Nr. 60-1945; 2006, Nr. 77-2975; TAR, 2020-06-11, Nr. 2020-12819, 9 str. 1 d.

ANK pakeitimai⁸, reglamentuojantys procesinių dokumentų siuntimo, pateikimo, įteikimo tvarką. Šiuo metu ANK numatyta, kad viešojo administravimo subjektai, teismas procesinius dokumentus įteikia per e. pristatymo sistemą, kitomis elektroninių ryšių priemonėmis arba registruotąja pašto siunta. Kai adresato elektroninio pristatymo dėžutė yra neaktyvi, procesinis dokumentas siunčiamas per e. pristatymo sistemą, bet įteikiamas kaip registruotoji pašto siunta. Kai dokumentas siunčiamas per e. pristatymo sistemą, bet įteikiamas kaip registruotoji pašto siunta, šis įteikimas turi tas pačias teises pasekmes kaip ir siunčiant tradicinę registruotąją pašto siuntą. Pažymėtina, kad ANK paliekama galimybė šaukimus ir kitus procesinius dokumentus administracinio nusižengimo teisenoje dalyvaujantiems asmenims siųsti elektroniniu paštu, jeigu elektroninio pristatymo dėžutė nėra aktyvi. Kadangi informavimas yra vykdomas elektroninių ryšių priemonėmis, dokumentas yra laikomas įteiktu kitą darbo dieną nuo dokumento adresatui išsiuntimo per e. pristatymo sistemą ar kitomis elektroninių ryšių priemonėmis dienos. Numatytas reglamentavimas užtikrina efektyvesnę ir greitesnę susirašinėjimą, sudaro sąlygas tai padaryti mažesnėmis sąnaudomis.

Atsižvelgiant į pakeitimus, susijusius procesinių dokumentų siuntimu, įteikimu, keičiasi ir proceso dalyvių teisės ir pareigos. Pavyzdžiui, ANK 573 str. 1 d. numatyta, kad šaukimus ir kitus procesinius dokumentus administracinio nusižengimo teisenoje dalyvaujantiems asmenims administracinio nusižengimo bylą ne teismo tvarka nagrinėjanti institucija siunčia per e. pristatymo sistemą), elektroniniu paštu, kitomis elektroninių ryšių priemonėmis arba registruotąja pašto siunta.

Minėti pakeitimai įpareigoja viešojo administravimo subjektus atlikti veiksmus tam tikrose teisenos stadijose, pavyzdžiui, jie administracinio nusižengimo protokole privalo nurodyti duomenis apie administracinę atsakomybę traukiamo asmens, liudytojų ir nukentėjusiųjų e. pristatymo dėžučių adresus (ANK 609 str. 1 d.); Institucija per penkias darbo dienas, jeigu įstatymuose nenustatytas kitas terminas, skundą dėl ne teismo tvarka priimto nutarimo administracinio nusižengimo byloje kartu su byla persiunčia atitinkamam apylinkės teismui elektroninių ryšių priemonėmis, registruotąja pašto siunta arba pateikia tiesiogiai teismui (ANK 622 str. 2 d.).

1.7.3. Administracinių nusižengimo bylų nagrinėjimo atidėjimo ypatumai

Nuo 2022 m. balandžio 27 d. įsigaliojo Administracinių nusižengimų kodekso pakeitimas (papildymas), kuriuo įvestas naujas institutas – administracinių nusižengimų bylų nagrinėjimo atidėjimas (ANK 630¹ str.)⁹. Pastebėtina, kad bylų nagrinėjimo atidėjimo institutas jau anksčiau buvo įtvirtintas administracinių bylų teisenoje ir baudžiamajame procese. Tai įtvirtinta atitinkamai Administracinių bylų teisenos įstatymo (toliau – ABTĮ) 79 str. ir Baudžiamojo proceso kodekso (toliau – BPK) 244 str. Nors šios teisenos yra panašios į administracinių nusižengimų bylų teiseną, tačiau atskirų teisenų bylų nagrinėjimo atidėjimo pagrindai (atvejai) skiriasi (Lentelė 2). Kyla tam tikrų abejonių dėl tokių skirtumų pagrįstumo.

8 Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 573, 574, 577, 579, 585, 609, 616, 620, 622, 624, 637, 646 ir 647 straipsnių pakeitimo įstatymas. TAR, 2021-06-29, Nr. 2021-14576.

9 Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 627 straipsnio pakeitimo ir Kodekso papildymo 630-1 straipsniu įstatymas, TAR, 2022-04-26, Nr. 2022-08413.

Lentelė 2. Bylų nagrinėjimo atidėjimo pagrindai atskirose teisenose

Administracinių nusižengimų bylų teisena (ANK 630 ¹ str.)	Administracinių bylų teisena (ABTĮ 79 str.)	Baudžiamųjų bylų teisena (BPK 244 str.)
<p>Administracinių nusižengimų bylų nagrinėjimas atidedamas, kai:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) įstatymų nustatytais atvejais kreipiamasi į Konstitucinį Teismą, – kol bus gautas Konstitucinio Teismo nutarimas; 2) įstatymų nustatytais atvejais kreipiamasi į administracinį teismą dėl konkretaus norminio administracinio akto (ar jo dalies), kuris turėtų būti taikomas nagrinėjamoje byloje, teisėtumo, – kol bus gautas įsiteisėjęs administracinio teismo sprendimas; 3) įstatymų nustatytais atvejais kreipiamasi į kompetentingą Europos Sąjungos teisminę instituciją dėl Europos Sąjungos teisės aktų aiškinimo ar galiojimo, – kol bus gautas šios institucijos prejudicinis sprendimas; 4) priimamas sprendimas patenkinti administracinės atsakomybės traukiamo asmens prašymą atidėti bylos nagrinėjimą; 5) yra kitų aplinkybių, leidžiančių manyti, kad neatidėjus administracinio nusižengimo bylos nagrinėjimo galėtų būti priimtas neteisėtas ir (ar) nepagrįstas teismo sprendimas. 	<p>Teismas nutartimi gali atidėti bylos nagrinėjimą, kai:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) į posėdį neatvyko vertėjas ar proceso šalis, kai teismas nusprendžia, kad be jų negalima nagrinėti bylos; 2) būtina išreikalauti naujus įrodymus; 3) ginčas perduodamas spręsti teisminės mediacijos būdu; 4) ginčo šalims reikia laiko deryboms dėl taikos sutarties sudarymo ir kitais reikiamais atvejais. 	<p>Bylos nagrinėjimo atidėjimas, kai:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) bylos negalima nagrinėti tame teisiamejame posėdyje dėl to, kad kas nors iš šauktų asmenų neatvyko; 2) kaltinamasis sužalotas arba suserga sunkia liga ir dėl to negali dalyvauti teisiamejame posėdyje, – kol jis pasveiks; 3) kaltinamojo buvimo vieta nežinoma; 4) įstatymų numatytais atvejais kreipiamasi į Konstitucinį Teismą, – kol bus gautas Konstitucinio Teismo nutarimas; 5) įstatymų numatytais atvejais kreipiamasi į administracinį teismą dėl konkretaus norminio administracinio akto (ar jo dalies), kuris turėtų būti taikomas nagrinėjamoje byloje, teisėtumo, – kol bus gautas įsiteisėjęs administracinio teismo sprendimas; 6) įstatymų numatytais atvejais kreipiamasi į kompetentingą Europos Sąjungos teisminę instituciją dėl Europos Sąjungos teisės aktų aiškinimo ar galiojimo, – kol bus gautas šios institucijos prejudicinis sprendimas.

Lentelė sudaryta autoriaus.

Iš pateiktos informacijos matyti, kad daug ANK ir BPK įtvirtintų bylų nagrinėjimo atidėjimo pagrindų sutampa, pavyzdžiui, bylos nagrinėjimas gali būti atidėtas dėl kreipimosi į Konstitucinį Teismą, į administracinį teismą dėl konkretaus norminio administracinio akto teisėtumo, dėl kreipimosi į kompetentingą Europos Sąjungos teisminę instituciją. O ABTĮ įtvirtinti bylų nagrinėjimo atidėjimo pagrindai kardinaliai skiriasi. Atvejai, ANK numatyti kaip bylų nagrinėjimo atidėjimo pagrindai, ABTĮ įtvirtinti kaip bylų sustabdymo pagrindai. Pavyzdžiui, administracinė byla sustabdoma, kai administracinis teismas kreipiasi į Konstitucinį Teismą prašydamas spręsti, ar įstatymas arba kitas teisės aktas, kuris turėtų būti taikomas byloje, atitinka Konstituciją (ABTĮ 100 str. 1 d. 4 p.), kai administracinis teismas kreipiasi į kompetentingą Europos Sąjungos teisminę instituciją prašydamas prejudicinio sprendimo Europos Sąjungos teisės aktų aiškinimo ar galiojimo klausimu (ABTĮ 100 str. 1 d. 9 p.). Šio straipsnio kontekste būtina atskleisti bylų nagrinėjimo atidėjimo ir stabdymo atribojimo klausimus, nes teisiškai nėra pagrįsta analogiškus atvejus (aplinkybes) vienoje teisenoje vertinti kaip bylų nagrinėjimo atidėjimo pagrindus, kitoje teisenoje – kaip bylų nagrinėjimo stabdymo pagrindus. Bylos nagrinėjimo atidėjimo ir bylų nagrinėjimo stabdymo institutai skiriasi savo esme, paskirtimi ir turiniu.

Lietuvos Vyriausiasis administracinis teismas (toliau – LVAT) nurodo, kad nagrinėjimo

atidėjimas – tai kitos iš anksto žinomos teismo posėdžio, kuriame bus nagrinėjama byla, datos paskyrimas dėl laikinų priežasčių, trukdančių išnagrinėti bylą nepertraukiamai¹⁰. O kai administracinė byla yra sustabdoma dėl objektyvių aplinkybių, iš anksto nėra žinoma, kuriam laikui byla yra sustabdoma ir kada išnyks pagrindai, lėmę administracinės bylos teismo nagrinėjimo sustabdymą. Taigi administracinė byla yra sustabdoma neapibrėžtam laikui ir bylos sustabdymo terminas priklauso nuo atitinkamų aplinkybių, lėmusių bylos sustabdymą, atsiradimo ar išnykimo¹¹. Be to, sustabdžius administracinę bylą, paprastai joje neatliekami jokie procesiniai veiksmai. Visi nepasibaigę procesiniai terminai sustabdomi sustabdžius bylą. Terminų sustabdymas prasideda nuo to laiko, kada atsiranda aplinkybės, sudariusios pagrindą bylai sustabdyti. Nuo bylos atnaujinimo dienos procesiniai terminai tęsiasi toliau. O atidėjus bylos nagrinėjimą gali būti atliekami procesiniai veiksmai, pavyzdžiui, prašymų priėmimas ir kt., o procesiniai terminai nestabdomi. Atsižvelgiant į tai kyla pagrįstas klausimas: kaip administracinių nusižengimų bylą nagrinėjančios institucijos, kurios kreipiasi į Konstitucinį teismą, gali iš anksto numatyti kitą posėdžio datą, jeigu nėra galimybių žinoti, kada Konstitucinis teismas priims nutarimą? Vadinas, kai kurie ANK įtvirtinti bylos nagrinėjimo atidėjimo atvejai negali būti praktiškai įgyvendinami.

Kitas bylų nagrinėjimo atidėjimo ir stabdymo skirtumas yra tas, kad prašymas atidėti bylos nagrinėjimą nėra privalomas teismui. „Prašymas atidėti bylos nagrinėjimą ABTĮ 80 straipsnio taikymo požiūriu nėra teismui privalomas, t. y. savaime neįpareigoja teismo tenkinti tokį prašymą ir atidėti bylos nagrinėjimą, tačiau teismas turi išsamiai išnagrinėti prašymo priežastis ir motyvuotai nuspręsti, ar proceso šalies nedalyvavimas nėra kliūtis bylai nagrinėti ir sprendimui priimti.“¹² O bylos nagrinėjimo stabdymas kai kuriais atvejais yra privalomas, pavyzdžiui, kai miršta proceso šalimi buvęs asmuo ar kai proceso šalis netenka veiksnio (ABTĮ 100 str. 1 d. 1 p.). Manytina, kad kai kurie ANK 630¹ str. numatyti administracinių nusižengimų bylų atidėjimo pagrindai, pavyzdžiui, kai įstatymų nustatytais atvejais kreipiamasi į Konstitucinį Teismą, į kompetentingą Europos Sąjungos teisminę instituciją dėl Europos Sąjungos teisės aktų aiškinimo ar galiojimo, turėtų būti vertinami kaip bylų nagrinėjimo stabdymo, o ne atidėjimo pagrindai. Atitinkamai, Administracinių nusižengimų kodekse turėtų būti įtvirtintos nuostatos, reglamentuojančios administracinių nusižengimų bylų stabdymo pagrindus.

1.7.4. Bylinėjimosi išlaidų administracinių nusižengimų bylų teisejoje priteisimo ypatumai

Nuo 2022 m. gegužės 1 d. įsigaliojo ANK 666 str. 2 d.¹³ įtvirtinta nuostata, kad kai asmeniui administracinio nusižengimo teiseną nutraukta pagal šio kodekso 591 straipsnio 1 punktą (padaryta veika neturi administracinio nusižengimo požymių), šio asmens išlaidos advokato ar advokato padėjėjo, kuris dalyvavo byloje kaip asmens įgaliotas atstovas, paslaugoms apmokėti atlyginamos iš valstybės, savivaldybės arba iš valstybės ar savivaldybės biudžetų neišlaikomo subjekto lėšų *mutatis mutandis* taikant Baudžiamojo proceso kodekso nuostatas.

Akcentuotina tai, kad ankstesniu (iki 2022 m. gegužės 1 d.) teisiniu reguliavimu buvo sudarytos prielaidos susidaryti situacijai, kai asmuo, kreipęsis į teismą dėl savo pažeistų teisių gynimo, teismui nutraukus administracinio teisės pažeidimo bylą nenustačius administracinio

¹⁰ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos, taikant Administracinių bylų teisenos įstatymo normas, apibendrinimas. LVAT biuletenis Nr. 23, 2012. 779 p.

¹¹ *Ibid.* 782 p.

¹² *Ibid.* 781 p.

¹³ Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 666 straipsnio pakeitimo įstatymas, TAR, 2022-04-20, Nr. 2022-08023.

teisės pažeidimo įvykio ar sudėties, galėdavo atsidurti blogesnėje padėtyje dėl to, kad naudodavosi advokato pagalba savo pažeistoms teisėms apginti, nes jo patirtos išlaidos advokatui, kurios, atsižvelgiant į bylos aplinkybes, būdavo būtinos ir pagrįstos, galėdavo būti didesnės nei nutarimo administracinio teisės pažeidimo byloje pasekmės (kaip antai administracinės nuobaudos dydis), t. y. buvo sudarytos prielaidos asmeniui, teisme apgynus savo teises, atsidurti blogesnėje padėtyje nei būtų atsidūręs, jeigu nebūtų gynęs savo pažeistų teisių. Šio ANK pakeitimo priežastis buvo naujaisi Konstitucinio Teismo išaiškinimai. Konstitucinio Teismo 2021 m. kovo 19 d. nutarimu „Dėl Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 302¹ straipsnio, Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 106 straipsnio atitikties Konstitucijai“ pripažinta, kad Administracinių teisės pažeidimų kodekso 302¹ straipsnis (2010 m. lapkričio 18 d. redakcija) tiek, kiek jame nebuvo nustatyta, kad, teismui nusprendus nutraukti administracinio teisės pažeidimo bylą nenustačius administracinio teisės pažeidimo įvykio ar sudėties, asmeniui, atsižvelgiant į bylos aplinkybes, atlyginamos būtinos ir pagrįstos išlaidos advokatui, prieštaravo Konstitucijos 30 straipsnio 1 daliai, 31 straipsnio 6 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui¹⁴. Sprendžiant, ar ATPK 302¹ straipsnis (ginčijamam teisiniui reguliavimui analogiškas ANK 643 straipsnyje nustatytas teisinis reguliavimas) neprieštaravo Konstitucijos 30 straipsnio 1 daliai, 31 straipsnio 6 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui, Konstitucinis teismas konstatavo¹⁵, kad:

1. Konstitucijos 30 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta asmens teisė kreiptis į teismą negali būti dirbtinai suvaržoma, taip pat negali būti nepagrįstai pasunkinamas jos įgyvendinimas; asmens teisės turi būti ginamos ne formaliai, o realiai ir veiksmingai;

2. asmuo, gindamas savo pažeistas teises ir teisėtus interesus, *inter alia* kreipdamasis į teismą, turi teisę naudotis veiksminga advokato teikiama teisine pagalba; asmens teisė į gynybą, taip pat ir teisė turėti advokatą negali būti paneigta ar suvaržyta jokiais pagrindais ir jokiais sąlygomis;

3. asmens teisė kreiptis į teismą dėl pažeistų teisių ar laisvių gynimo suponuoja teisėtą lūkestį, kad teismas teisingai ir objektyviai išnagrinės jo bylą, priims motyvuotą ir pagrįstą sprendimą, *inter alia* dėl bylinėjimosi išlaidų paskirstymo.

Kita vertus, Konstitucinis Teismas 2021 m. kovo 19 d. nutarime pažymėjo, kad iš Konstitucijos 30 straipsnio 1 dalies, 31 straipsnio 6 dalies konstitucinio teisinės valstybės principo įstatymų leidėjui kyla pareiga nustatyti tokį teisinį reguliavimą, pagal kurį asmens teisė teisme ginti savo teises, *inter alia*, naudojantis advokato teikiama teisine pagalba, būtų įgyvendinama realiai ir veiksmingai, be kita ko, numatyti atsižvelgiant į bylos aplinkybes būtinų ir pagrįstų išlaidų šiai teisei įgyvendinti atlyginimą asmeniui, kuriam nėra taikoma teisinė atsakomybė, nes nenustatyta, kad jis padarė teisės pažeidimą¹⁶. Visos minėtos aplinkybės suponavo įstatymo leidėjui pareigą įtvirtinti Administracinių nusižengimų kodekso 666 str. 2 d. nuostatas.

Išvados

1. Iki 2022 m. sausio 1 d. Administracinių nusižengimų kodekse nebuvo aiškiai įvardinama, kas privalo (turi teisę) imtis iniciatyvos pripažinti asmenį nukentėjusiuoju, dėl ko praktikoje kil-

14 Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2021 m. kovo 19 d. nutarimas, TAR, 2021-03-19, Nr. 5546..

15 *Ibid.*

16 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. balandžio 28 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje Nr. 2AT-7-6-303/2021.

- davo ginčų dėl nukentėjusiųjų teisių įgyvendinimo, dėl pareigos pripažinti asmenį nukentėjusiuoju ir pan. Nuo 2022 m. sausio 1 d. ši diskusija netenka prasmės, nes, pagal naujausią teisinį reguliavimą, tiek tyrimą atliekantys, tiek bylą nagrinėjantys pareigūnai, teismas imperatyviai privalo nustatyti, ar nusižengimo metu fiziniam asmeniui nebuvo padaryta fiziniam asmeniui fizinė, turtinė ar neturtinė žala, o juridiniams asmenims – turtinė ar neturtinė žala. Nustačius faktą, kad žala buvo padaryta, pareigūnai (teismas) privalo asmenį pripažinti nukentėjusiuoju.
2. Administracinių nusižengimų kodekse įtraukta nauja procesinių dokumentų siuntimo, įteikimo tvarka. Nuo 2022 m. sausio 1 d. dokumentus galima siųsti per e. pristatymo sistemą. Numatytas reglamentavimas užtikrins efektyvesnę ir greitesnę procesinių dokumentų siuntimo, įteikimo procesą, sudarys sąlygas tai padaryti mažesnėmis sąnaudomis.
 3. Nuo 2022 m. balandžio 27 d. ANK įtvirtintas naujas – administracinių nusižengimų bylų nagrinėjimo atidėjimo – institutas. Manytina, kad šis institutas yra neišbaigtas, nes kai kurie ANK 630¹ str. numatyti administracinių nusižengimų bylų atidėjimo pagrindai, pavyzdžiui, kai įstatymų nustatytais atvejais kreipiamasi į Konstitucinį Teismą, į kompetentingą Europos Sąjungos teisminę instituciją dėl Europos Sąjungos teisės aktų aiškinimo ar galiojimo, turėtų būti vertinami kaip bylų nagrinėjimo stabdymo, o ne atidėjimo pagrindai. Atitinkamai, Administracinių nusižengimų kodekse turėtų būti įtvirtintos nuostatos, reglamentuojančios administracinių nusižengimo bylų stabdymo pagrindus, kaip tai yra įtvirtinta Administracinių bylų teisenos įstatyme.
 4. Nuo 2022 m. gegužės 1 d. įsigaliojo ANK 666 str. 2 d. įtvirtinta nuostata, kad, kai asmeniui administracinio nusižengimo teise na nutraukta pagal šio kodekso 591 straipsnio 1 punktą (padaryta veika neturi administracinio nusižengimo požymių), šio asmens išlaidos už advokato ar advokato padėjėjo, kuris dalyvavo byloje kaip asmens įgaliotas atstovas, paslaugas privalo būti atlyginamos. Ši nuostata leidžia visa apimtimi įgyvendinti teisę naudotis veiksminga advokato teikiama teisine pagalba ir sykiu tikėtis susigrąžinti pinigines lėšas, skirtas advokato pagalbai apmokėti, jeigu nebus nustatyta, kad asmuo padarė teisės pažeidimą.

Essential Innovations in Administrative Offence Proceedings in 2022

Mykolas Romeris University
 Law School
 Institute of Public Law
Prof. dr. Andrejus Novikovas
 E-mail: andrejus@mruni.eu
 DOI: 10.13165/LT-22-01-07

Summary. *In 2022, amendments to the articles of the Code of Administrative Offences entered into force, and additions were made to individual laws. This article focuses on innovations in the procedure for administrative offences. The article analyses the obligations of the entities investigating or examining cases of administrative offences to determine the damage caused to natural and legal persons in the course of the offence and, if it is established that damage has been caused to persons, to declare them as victims. Innovations in the sending and delivering of procedural documents in administrative offence proceedings and the reasons that led to the introduction of such changes in the Code of Administrative Offences are also analysed. Moreover, the grounds for the adjournment*

of administrative offence proceedings are considered and compared them with the grounds for adjournment and suspension of proceedings established in other legal proceedings. Finally, the specific features of the award of costs in administrative offence proceedings are revealed.

Keywords: *recognition as a victim, delivery, sending of procedural documents, adjournment of proceedings, costs of litigation*